

Київський університет імені Бориса Грінченка
Історико-філософський факультет
Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
« 01 » 09 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософські студії: Логіка

для студентів

спеціальності	052 «Політологія»
рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
освітньої програми	052.00.01 «Політологія»

Київ – 2021

Розробники: Бондар Тетяна Іванівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач: Бондар Тетяна Іванівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії Історико-філософського факультету

Протокол від 31 серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми

 - Ткаченко Т. К.

17.09.2021 р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми

Робочу програму перевірено

18.09.2021 р.

Заступник декана

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Обов'язкова	-
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	3/ 90	
Курс	1	
Семестр	1	
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	
Обсяг годин, в тому числі:	90	
Аудиторні	42	
Модульний контроль	6	
Семестровий контроль	-	
Самостійна робота	42	
Форма семестрового контролю	Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета «Логіки» як навчальної дисципліни полягає у формуванні та вдосконаленні культури мислення студентів шляхом засвоєння ними основних знань з логіки та вироблення навичок доказового, несуперечливого мислення в процесі застосування набутих знань в практичних ситуаціях; сформувати образ сучасної логіки через вивчення головних теорій класичної логіки; ознайомитися з логіками некласичними – багатозначними та модальними.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей освітньої програми підготовки:

ЗК-01	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК-03	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК-04	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ЗК-06	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК-07	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
СК-01	Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
СК-02	Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.
СК-06	Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
СК-08	Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.
СК-09	Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефаківців.

3. Результати навчання за дисципліною

РН-01	Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.
РН-03	Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.
РН-04	Мати навички професійної комунікації.
РН-06	Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.
РН-07	Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення.

PH-08	Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
PH-09	Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.
PH-13	Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
PH-15	Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу
PH-16	Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль І.							
Форми та закони мислення							
Тема 1. Предмет, метод та значення формальної логіки	14	2	2	2			8
Тема 2. Поняття як форма мислення	12	4		4			4
Тема 3. Судження	14	2		4			8
Модульний контроль	2						
Разом	42	8	2	10			20
Змістовий модуль 2.							
Логіка в практиці міркувань							
Тема 1. Умовиводи	16	4		4			8
Тема. 2. Основи теорії аргументації	18	2	2	4			10
Тема 3. Культура мислення та культура спілкування	10	2	2	2			4
Модульний контроль	4						
Разом	48	8	4	10			22
Усього	90	16	6	20			42

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. Форми та закони мислення

Тема 1. Предмет, метод та значення формальної логіки

Походження терміну «логіка», його багатозначність. Мислення як предмет вивчення формальної логіки. Чуттєва і раціональна форма пізнання.

Особливості абстрактного мислення. Мислення і мова.

Визначення логіки, як науки. Специфіка логіки як науки про міркування. Нормативний характер логіки.

Міркування і умовивід: їх визначення, структура, взаємозв'язок і специфіка. Засновки і висновки міркування. Загальна схема умовиводу. Правильне міркування: проблема критеріїв правильності міркувань.

Правильність / неправильність міркування й істинність хибність його складників. Правильні міркування з істинними засновками і висновками (sound, arguments). Сумісні і несумісні міркування (consistent / inconsistent arguments). Поняття про логічну помилку. Софізм і паралогізми. Правильність міркування і відношення логічного слідування.

Поняття логічного закону. Способи встановлення істинності висловлювань. Логічно не детерміновані і логічно детерміновані висловлювання. Логічний закон як логічна форма істинних висловлювань.

Метод формалізації і проблема історичних етапів становлення логічних знань. Формалізація в широкому і вузькому значенні. Традиційна і сучасна логіка. Символічна, математична, класична і некласична логіка. Формальна логіка як єдина система знань. Логіка як підґрунтя для виховання культури мислення. Роль логіки в політології.

Основні поняття теми:

логіка, мислення, міркування, умовивід.

Тема 2. Поняття як форма мислення.

Поняття як форма думки. Характеристика предмета думки в понятті. Ототожнююче абстрагування і ототожнюючо-розрізняюче абстрагування. Мовні, засоби виказу поняття. Зміст поняття. Предмет як форма виразу ознак предмета.

Типологія ознак предмета. Обсяг поняття. Множина і обсяг поняття. Елементи теорії множин. Закон оберненого відношення між змістом і обсягом поняття. Види понять. Логічні відношення між поняттями.

Визначення логічної операції над поняттями. Обмеження і узагальнення понять., Операції над обсягами понять як множинами доповнення, перетин, об'єднання, різниця обсягів.

Подія поняття як логічна операція. Структура операцій поділу поняття. Види "-поділу. Правила поділу. Розчленування цілого на частини і класифікація. Види класифікації: природна і штучна.

Визначення поняття як логічна операція. Структура операцій визначення поняття. Види реальних визначень. Поділ номінальних дефініцій на синтаксичні і семантичні. Правила визначення. Опис, характеристика, порівняння, розрізнення екстенсивне визначення. Значимість логічного аналізу понять для теоретичної і практичної діяльності фахівців туристської галузі.

Основні поняття теми:

думка, предмет, логічна операція, визначення.

Тема 3. Судження.

Загальна характеристика суджень. Судження, речення і висловлювання. Розповідні, спонукальні, питальні речення та їх логічний зміст. Види суджень. Прості і складні судження.

Структура простого судження. Види простих суджень: атрибутивні, екзистенційні і релятивні. Судження з простими і складними предикатами.

Категоричні судження та їх види. Виділяючі та виключаючі висловлювання. Розподіл термінів у простих категоричних судженнях. Логічні відношення між категоричними судженнями. Заперечення категоричного судження, тлумачення атрибутивних суджень мовою логіки предикатів. Судження з відношенням. Запис суджень з відношеннями мовою логіки предикатів. Судження існування. Модальні судження.

Складні судження. Утворення складних суджень з простих за допомогою логічних зв'язок: Кон'юнкції, диз'юнкції, імплікації, еквіваленції та заперечення. Умови істинності складних суджень. Матеріальна імплікація та умовні судження.

Основні поняття теми:

судження, атрибутивні, екзистенційні і релятивні судження, категоричні судження, складні судження.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Логіка в практиці міркувань.

Тема 1. Умовиводи

Загальна характеристика умовиводу. Склад і структура умовиводу. Дедуктивні та індуктивні умовиводи. - Загальна типологія умовиводів. Відношення логічного слідування. Висновки логіки висловлювань. Типологія правил висновку логіки висловлювань. Обґрунтування правил висновку логіки висловлювань. Умовиводи логіки висловлювань у традиційній логіці. Висновки із категоричних висловлювань. Безпосередні умовиводи (обернення;перетворення; протиставлення предикату; умовиводи за логічним квадратом).

Простий категоричний силогізм. Загальні правила простого категоричного силогізму. Спеціальні правила простого категоричного силогізму. Виведення модусів фігур простого категоричного силогізму. Обґрунтування модусів 2, 3 і 4 фігур шляхом зведення до модусів 1 фігури.

Силогістика та метод аналітичних таблиць. Недедуктивні умовиводи. Повна індукція. Аналогія. Аналогія властивостей і аналогія відношень.

Основні поняття теми:

умовивід, логіка висловлювань, простий категоричний силогізм, модуси фігур, силогістика.

Тема 2. Основи теорії аргументації

Поняття про аргументацію. Типи аргументацій. Аргументація як обґрунтування певного положення на підставі використання інших

положень. Структура аргументації: теза, аргументи, демонстрація. Аргументація і демонстративні міркування. Дедуктивні міркування. Повна індукція.

Аргументація і недемонстративні міркування, неповна індукція. Міркування за аналогією. Співвідношення понять „доведення” і „аргументація”, „спростування” і „критика”. Софістика, логістика, діалектика, риторика, поетика, як різні теорії мовно-мисленнєвої поведінки. Логічне доведення як частковий випадок аргументації.

Види аргументації. Доказова та недоказова аргументація. Пряма та непряма (апагогічна і розділова) аргументація. Комунікативно-прагматичний контекст аргументації. Аргументація як особливий вид комунікації.

Поняття про критику. Спростування як окремий випадок критики. Види критики. Критика тези. Критика Аргументів. Критика демонстрації.

Правила та помилки аргументації і критики. Правила щодо тези. Правила щодо аргументів. Правила щодо демонстрації. Аргументація в діловому спілкуванні.

Основні поняття теми:

аргументація, недемонстративні міркування, неповна індукція, критика.

Тема 3. Культура мислення та культура спілкування

Сутність комунікації та її роль у суспільстві. Діалог найбільш універсальна форма спілкування людей та логіко-комунікаційний процес. Основні види діалогу за характером ведення. Види діалогу в залежності від мети: дидактичний, пошуковий, діалог у процесі аналізу та підготовки рішень.

Запитання як різновид імперативу. Види запитань. Функції запитання: пізнавальна та комунікативна. Правила формування запитань. Відповіді та їх види.

Сутність суперечки. Диспут, дебати, дискусія, полеміка. Стратегія і тактика суперечки. Коректні та некоректні прийоми, що використовуються у суперечці.

Основні поняття теми:

комунікація, діалог, імператив, запитання, суперечка, диспут, дебати, дискусія, полемік.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	4	4	4	4
Відвідування семінарських занять	1	2	2	1	1
Відвідування практичних занять	1	5	5	5	5
Робота на семінарському занятті	10	2	20	1	10
Робота на практичному занятті	10	5	50	5	50
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	2	50
Виконання самостійної роботи	42	-	-	-	-
	Разом	-	126	-	140
Загальний бал		266			
Коефіцієнт		100/266=0.375			

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Самостійна робота – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом. Упровадження в практику навчальної програми різноманітних форм самостійної роботи активно сприяє модернізації навчального процесу шляхом подолання протиріч між трансляцією знань і їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії та практики.

Мета самостійної роботи студентів:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів;
- формування умінь і навичок самостійної розумової праці;
- розвиток морально-вольових зусиль;
- формування в студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань як необхідної умови професійного становлення.

Завдання самостійної роботи студентів:

- навчання студентів самостійно працювати з різними джерелами інформації;
- творче сприйняття і осмислення навчального матеріалу;
- формування навичок щоденної навчальної самостійної роботи.

Зміст самостійної роботи полягає в таких положеннях:

- самостійне вивчення теоретичних, історичних і науково-практичних тем;
- самостійна робота з джерелами та літературою з метою кращого засвоєння програмного матеріалу;
- підготовка наукових повідомлень, інформаційних довідок;

- підготовка вибіркового дослідного завдання на базі критичного огляду наукових публікацій, розроблення пропозицій щодо вирішення актуальних проблем або прогнозів за обраною тематикою;
- презентація та захист результатів виконання вибіркового дослідницького завдання.

Самостійна робота студентів повинна забезпечити:

- системність знань та засобів навчання;
- володіння розумовими процесами;
- мобільність і критичність мислення;
- володіння засобами обробки інформації;
- здібність до творчої праці.

Критерії оцінювання – кожна робота оцінюється у 5 балів.

№	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1.	Глибина і повнота розкриття завдань	2 бали
2.	Повнота використання рекомендованої літератури	1 бали
3.	Обґрунтування висновків	0,5 бали
4.	Грамотність, стиль викладу, оформлення роботи	1 бал
5.	Обсяг виконаної роботи	0,5 бал

Завдання для самостійної роботи за темами:

№ з/п	Назва творчих завдань	Кількість годин	Бали
1	Міркування і умовивід: їх визначення, структура, взаємозв'язок і специфіка.	7	5
2	Визначення логічної операції над поняттями.	7	5
3	Кон'юнкції, диз'юнкції, імплікації, еквіваленції та заперечення. Умови істинності складних суджень	7	5
4	Простий категоричний силогізм. Загальні правила простого категоричного силогізму.	7	5
5	Правила та помилки аргументації і критики. Правила щодо тези	7	5
6	Діалог найбільш універсальна форма спілкування людей та логіко-комунікаційний процес.	7	5
Разом		42	30

Завдання № 1

Скласти короткий словник вказаних нижче термінів, використовуючи для цього логічний та філософський словники, підручники з логіки.

Термін	Значення терміна
Свідомість	?
Мислення	?
Абстрактне мислення	?
Уявлення	?
Узагальнення	?
Опосередкованість	?
Мова	?
Об'єкт - мова	?
Мета - мова	?
Логічна форма	?
Логічний закон	?
Істинне міркування	?
Правильне	?
Інтерпретація	?
Знак	?
Знак - індекс	?
Знак - образ	?
Знак - символ	?
Предметне значення	?
Смисл	9
Парадокс	?
Класифікація	?

Завдання № 2. Заповнити подану таблицю**Видатні імена в історії логіки**

	Ім'я вченого	Період життя та діяльності	Країна	Школа, напрямок у логіці	Внесок у розвиток логіки
1	2	3	4	5	6
1	Готам				
2	Дігнага				
3	Дхарма Кірті -				
4	Демокріт				
5	Парменід				
6	Зенон				
7	Сократ				
8	Протагор				
9	Михайло Псьол				
10	Петро				
11	Р. Луллій				
12	В. Оккам				
13	Ф. Бекон				
14	Р. Декарт				
15	Т. Гобс				
16	Г. В. Лейбніц				
17	Д. С. Мілль				
18	І. Кант				
19	Г.-В.-Ф. Гегель				
20	Дж. Буль				
21	Г. Фреге				
22	Б. Рассел				
23	А. Уайтхед				
24	Р. Карнап				
25	Я. Лукашевич				
27	Л. Вітгенштейн				
28	П. В. Копнін				

Завдання № 3.

1. Чи є правильними наступні визначення? Якщо ні, то які правила в них порушені:

- а) вакансія – не заміщена посада;
- б) виховання – це цілеспрямований та організований процес виховання особистості;
- в) гороскоп – пророкування долі, що ґрунтується на розташуванні зірок;
- г) змова – таємна угода групи осіб, спрямована на зміну суспільного ладу;
- д) фреска – це живописна картина, виконана водяними фарбами по сирій штукатурці;
- е) циліндр – це геометричне тіло, що утворюється обертанням прямокутника навколо однієї із своїх сторін.
- ж) сприйняття – результат сприймання;

2. Встановіть, чи правильно здійснено поділ понять. Якщо ні, то які правила поділу порушено:

- а) образотворче мистецтво поділяється на живопис, скульптуру та графіку;
- б) люди поділяються на розумних, нерозумних, жадібних і недоброзичливих;
- в) церкви поділяються на православні, католицькі, високі та низькі;
- г) політичні партії поділяються на правлячі та опозиційні;
- д) артисти поділяються на театральних, естрадних, циркових, популярних та маловідомих;
- е) звуки бувають голосні, приголосні та шиплячі.

Завдання № 4. Знайти помилки допущені при встановленні логічної валентності виразів:

A	B	C	$A \vee B$	$(A \vee B) \rightarrow C$
I	i	i	i	X
I	i	X	X	I
I	X	i	i	X
I	X	X	X	X
X	i	i	i	I
X	i	X	i	I
X	X	i	i	I
X	X	X	X	I

Завдання № 5.

1. Здійсніть перетворення таких суджень:

- а) жоден культурний діяч не зневажає культуру свого народу;
- б) жоден філософ не знайшов філософський камінь;

2. Зробіть обернення таких суджень:

- а) кожна людина має право на свободу совісті;
 - б) деякі філософи не залишили своїх праць;
1. Чи правильні ці силогізми? Якщо ні, то які правила у них порушені?
- а) кожух гріє. “Кожух” – це українське слово. Деякі українські слова гріють;
 - б) жоден патріот не зрадить своєї батьківщини. Деякі громадяни не мають патріотичних почуттів. Ці громадяни зрадять свою батьківщину;
 - г) кожна людина має дві ноги. Буратіно має дві ноги. Буратіно – людина.

Завдання №6.

1. З'ясуйте, які з цих розділово-категоричних умовиводів є правильними, а які неправильними, обґрунтуйте свої думки:

- а) Будь-яке поняття є або загальним, або одиничним. Це поняття загальне. Отже, воно не є одиничним.
- б) Будь-яке поняття є або загальним або одиничним. Це поняття не є загальним. Отже, воно є одиничне.
- в) Актор може грати комічні або трагічні ролі. Цей актор грає комічні ролі. Отже, трагічних ролей він не грає.
- г) Нам запропонували вивчати іспанську або італійську мову. Моя подруга вивчає іспанську мову. Отже, італійської мови вона не вивчає.

2. Визначте, які з наведених міркувань є індуктивними, а які дедуктивними:

- а) Гострі кути мають верхівку. Прямі кути мають верхівку. Тупі кути мають верхівку. Отже, всі кути мають верхівку.
- б) Видатні вчені повинні мати своїх послідовників. М. Кюрі — видатний вчений. Отже, вона мала своїх послідовників.
- в) Сонце, Меркурій, Венера, Земля, Марс, Юпітер, Сатурн, Уран, Нептун, Плутон мають кулеподібну форму. Отже, усі тіла Сонячної системи мають кулеподібну форму.
- г) Дніпро – велика ріка. Дніпро впадає в Чорне море. Отже, деякі великі річки впадають у Чорне море.

Завдання №7.

1. Проаналізуйте наведені аргументації, з'ясуйте їх структуру:

- а) “Отже, афіняни, якби ці панове говорили правду й існувало б два закони про присвоєння нагород, то архонти – законодавці безсумнівно б їх знайшли, а чергові голови передали б їх законотворцям, і один із законів був би скасований: або той, що дозволяє таку угоду, або той, що забороняє її. Але у

зв'язку з тим, що цього немає, стає очевидним: ці панове не тільки говорять неправду, але й стверджують речі, які є взагалі неможливими”. (Есхіл).

б) “Пристрасті вводять нас в оману, оскільки вони зосереджують нашу увагу на одній стороні предмета, що розглядається, та не дають можливості дослідити його всебічно” (К. Гельвецій).

в) “Смерть для людини – ніщо, оскільки, коли ми існуємо, смерті ще немає, а коли смерть присутня, тоді ми не існуємо” (Епікур).

г) “Нав'язливий тільки дурень; розумна людина відразу відчуває приємне її товариство чи набридло, і йде за секунду до того, коли стане ясно, що вона – зайва” (Ж. Лабрюєр).

2. Супротивники Коперніка доводили скінченність Всесвіту спираючись на твердження, ніби Всесвіт протягом доби здійснює повний оберт навколо нерухомого центра, що збігається з центром Землі. В свою чергу, істинність цієї основи вони доводили, спираючись на скінченність Всесвіту, бо за умови його нескінченності не можна зрозуміти, яким чином нескінченний Всесвіт міг протягом доби здійснити повний оберт навколо свого центра. Яку логічну помилку вони робили?

3. Чи можна вважати доведенням запропонованих тез (висновків) такі міркування:

а) Деякі композитори – музиканти. Деякі музиканти – барабанщики. Отже, деякі композитори – барабанщики.

б) Всі безсмертні істоти безтілесні. Привиди безтілесні. Отже, всі безсмертні істоти – привиди.

в) Добре, коли людина виконує свої обов'язки. Отже погано, коли вона їх не виконує.

г) Червоний захід сонця гірший, ніж жовтий. Отже, жовтий захід сонця кращий, ніж червоний.

Завдання №8.

1. Здійсніть логічний аналіз таких запитань:

а) Як звучить ця оглушлива тиша?

б) Ви за економічну незалежність держави чи за справедливі вибори?

в) Чи можна пізнати непізнаване?

г) Хто з ваших друзів образив цю людину?

д) Ти все ще б'єш свого батька?

е) Коли до нашого зоопарку привезуть мамонта?

є) Чи місячною буде ніч при повному місяці?

ж) Трикутник АВС трикутний?

з) Скільки років тривала Тридцятилітня війна?

и) Хто у світі найкращий?

і) Чи будете ви проживати в Україні останні десять років?

ї) Хіба ревуть воли, як ясла повні?

2. Проаналізуйте діалог. Які недозволені прийоми застосовані у ньому:

а) “Вірно... – закричав сквайр. – ...красива дівчина коштує всіх інтриг духівництва в світі. Що таке вся ця десятина і шарлатанські вигадки, як не обман, один поганий обман! І це я можу довести”. – “Хотів би я послухати! – вигукнув мій син Мойсей. – Думаю, що зміг би вам відповісти”. – “Чудово, сер, – сказав сквайр, який відразу розгадав його і підморгнув решті компанії, щоб ми приготувалися потішитися. – Дуже добре, якщо ви хочете холоднокровно обговорювати цю тему, я готовий прийняти суперечку. І перш за все, як ви вважаєте за краще обговорювати питання, аналогічно або діалогічно?” – “Обговорювати розумно”, – вигукнув Мойсей, щасливий, що може посперечатися. – “Знову-таки чудово. Перш за все, по-перше, я сподіваюся, ви не станете заперечувати, що те, що є, є. Якщо ви не згодні з цим, я не можу міркувати далі”. – “Іще б пак! – відповів Мойсей. – Звичайно, я згоден з цим і сам скористаюся цією істиною, як можна краще”. – “Сподіваюся також, ви згодні, що частина менше цілого?” – “Теж згоден! – вигукнув Мойсей. – Це і правильно, і розумно. – “Сподіваюся, – вигукнув сквайр, – ви не станете заперечувати, що три кути трикутника рівні двом прямим”. – “Немає нічого очевидніше”, – відповів Мойсей і озирнувся навколо зі своєю звичайною поважністю. – “Чудово! – вигукнув сквайр і почав говорити дуже швидко. – Раз встановлені ці посилки, то я затверджую, що конкатенація самоіснування, виступаючи у взаємному подвійному відношенні, природно приводить до проблематичного діалогізму, який певною мірою доводить, що єство духовності може бути віднесено до другого виду предикаблій”. – “Стійте, стійте! – вигукнув Мойсей. Я заперечую це. Невже ви думаєте, що я можу без сперечання поступитися таким неправильним вченням? – Що? – відповів сквайр, вдаючи, що розлючений. – Ви не поступаєтеся? Відповідайте мені на одне просте та ясне запитання: має рацію, по-вашому, Арістотель, коли говорить, що відносне знаходиться у відношенні?” – “Безсумнівно”, – сказав Мойсей. – “А якщо так, – вигукнув сквайр, – то відповідайте мені прямо: чи вважаєте ви, що аналітичний розвиток першої частини моєї ентимеми *deficient secundum quoad* або *quoad minus* і наведіть мені свої доводи. Подайте мені свої доводи, говорю я, – приведіть прямо, без вивертів”. – “Я протестую, – вигукнув Мойсей. – Я не схопив як слід єства вашого міркування. Зведіть його до простої пропозиції, тоді, я думаю, зможу вам дати відповідь”. – “О, сер! – вигукнув сквайр. – Ваша покірنا слуга. Виявляється, що я повинен забезпечити вас не тільки доводами, але й розумінням! Ні, сер. Тут вже я протестую, ви дуже важкий для мене супротивник”. При цих словах піднявся регіт над Мойсеєм. Він сидів один з витягнутою фізіономією серед осіб, що сміються. Більше він не вимовив під час бесіди ані слова”. (Ч. Голдсміт).

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.
- *Методи письмового контролю:* модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Комп'ютерного контролю:* тестові програми.
- *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Розкрийте об'єкт формальної логіки, її предмет та структуру. Поясніть, в чому полягає відмінність формальної логіки від інших наук про мислення.
2. Проаналізуйте теоретичне й практичне значення логіки.
3. Розкрийте сутність поняття «логічна форма».
4. Здійсніть аналіз формалізації як методу логіки.
5. Назвіть основні закони мислення, розкрийте їх сутність та роль у побудові міркувань.
6. Охарактеризуйте етапи становлення логічної науки та порівняйте їх.
7. Розкрийте роль логіки у формуванні культури мислення людини.
8. Розкрийте сутність поняття як форми мислення та прийоми формування понять.
9. Здійсніть поділ поняття на види та охарактеризуйте їх.
10. Проаналізуйте логічні відношення між поняттями.

11. Розкрийте сутність та призначення логічних операцій обмеження та узагальнення понять.
12. Здійсніть аналіз логічної операції визначення понять.
13. Дайте визначення поділу понять, розкрийте його правила та можливі помилки.
14. Охарактеризуйте судження як форму мислення.
15. Здійсніть поділ суджень на види та охарактеризуйте їх.
16. Розкрийте способи встановлення розподіленості термінів у простих категоричних судженнях.
17. Здійсніть аналіз логічних відношень між простими категоричними судженнями.
18. Проаналізуйте особливості будови складних суджень та умови їх істинності.
19. В чому полягають особливості умовиводу як форми думки. Структура умовиводу.
20. В чому полягають особливості безпосередніх умовиводів із простих суджень?
21. Поясніть, як можна зробити безпосередні умовиводи із складних суджень.
22. Розкрийте сутність дедуктивного умовиводу та охарактеризуйте його види.
23. Розкрийте суть простого категоричного силогізму, його фігури та модуси.
24. Охарактеризуйте правила простого категоричного силогізму та можливі помилки, обґрунтуйте їх правомірність.
25. Проаналізуйте та порівняйте складні та складноскорочені силогізми.
26. Проаналізуйте структуру умовно-категоричних умовиводів та обґрунтуйте їх правила.
27. Проаналізуйте сутність розділово-категоричних умовиводів та порівняйте їх з іншими умовиводами логіки висловлювань.
28. Здійсніть аналіз суто умовних умовиводів та порівняйте їх з іншими умовиводами логіки висловлювань.
29. Опишіть структуру умовно-розділових умовиводів, розкрийте їх суть та значення в процесі міркування.
30. Розкрийте сутність індуктивних умовиводів, види індукції та її роль в пізнавальному процесі.
31. Здійсніть аналіз умовиводів за аналогією.
32. Розкрийте сутність, структуру та форми аргументації.
33. Проаналізуйте суть логічного доведення та його види.
34. Проаналізуйте сутність спростування, види критики та їх місце в структурі аргументації.
35. Поясніть роль правил та сутність помилок у доведенні та спростуванні.
36. Проаналізуйте сутність комунікації, визначте її мету і структуру.
37. Діалог, його мета та види.
38. Запитання та їх види.

39. Розкрийте сутність відповідей та особливості їх видів.
40. Розкрийте зміст поняття «логічна культура та її роль як чинника формування культури спілкування».
41. Розкрийте сутність суперечки та охарактеризуйте види, правила та прийоми ведення суперечки.

6.6 Шкала оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Всього – 90 год.: лекції – 16 год., семінари – 6 год., практичні – 20 год.;
модульний контроль – 6 год., самостійна робота – 42 год.

Модулі (назви, бали)	Перший змістовий модуль Закони і форми мислення (126 балів)			Другий змістовий модуль Логіка в практиці міркувань (140 балів)		
	Теми	1	2	3	4	5
Лекції (теми, бали)	Предмет, метод та знач. лог. 1 б.	Поняття як форма мислення 2 б.	Судження 1 б.	Умовивід 2 б.	Основи теорії аргумент. 1 б.	Культура мисл. та культ. спілкув. 1 б.
Семінарські заняття (теми, бали)	Історія розвитку лог. вчень 20+2б.				Основи теорії арг. 10+1б.	
Практичні заняття (теми, бали)	Предмет, метод та знач. лог. 10+1 б.	Поняття як форма мислення 20+2 б.	Судження 20+2 б.	Умовивід 20+2 б.	Основи теорії аргумент 20+2 б.	Культура мисл. та культ. спілкув. 10+1 б.
Самостійна робота	Завд. №1,2 (10 б.)	Завдання № 3 (5 б.)	Завдання №4 (5 б.)	Завдання № 5,6(10б.)	Завдання №7 (5 б.)	Завдання №8 (5 б.)
Поточний контроль (вид, бали)	Модульний контроль №1 (25 балів)			Модульний контроль № 2,3 (50 балів)		
Підсумковий контроль	Залік					

8. Рекомендовані джерела

а) основні:

1. Бондар Т. І. Логіка : навчальний посібник для вищ. Школи. К. : Слово, 2011. 272 с.
2. Василенко Н. В. Елементи логіки : курс лекцій : навчальний посібник / М-во освіти і науки України, Обласне управління освіти і науки Вінницької обласної держадміністрації, Вінницькій обласний ін-т післядипломної освіти педагог. працівників. Вінниця : ТД Едельвейс і К, 2010. 295 с.
3. Гладунський В. Н. Логіка. Львів : Афіша, 2004.
4. Конверський А. Є. Логіка. К. : Український Центр духовної культури, 1999. 392 с.
5. Конверський А.Є.Логіка для юристів. К. : ЦУЛ, 2012. 302 с.
6. Мозгова Н . Г. Логіка : навчальний посібник. К. : Каравела, 2006. 246 с.
7. Освітологія : хрестоматія : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / уклад.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва. К. : Едельвейс, 2013. 742 с.
8. Тофтул М. Г. Логіка : підручник : для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 2-ге, прероб., доп. К. : Академія, 2006. 398 [1] с.

б) додаткові:

1. Bennett, J. (2003). *Philosophical Guide to Conditionals*. Oxford: Clarendon Press.
2. Gabbay, D.M., & Woods, J. (2005). The Practical Turn in Logic. In *Handbook of Philosophical Logic* (ed. by D.M. Gabbay, F.Guenther). 2 ed. Springer, Vol. 13. P. 15-122.
3. Niiniluoto, I. (1988). Analogy and Similarity in Scientific Reasoning. *Analogical Reasoning*. Synthese library (ed. by D.Helman). Kluwer Acad. Publishers, Vol. 197. P.271-298.
4. Moody, E. (2020). The Medieval Contribution to Logic. In *Studies in Medieval Philosophy, Science, and Logic* (pp. 371-392). Berkeley: University of California Press. <https://doi.org/10.1525/9780520312272-013>
5. Castro-Manzano, J.-M. (2021). Traditional Logic and Computational Thinking. *Philosophies*, 6(1), 12. MDPI AG. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.3390/philosophies6010012>
6. Shapiro, S., & Kissel, T. K. (2018). Classical Logic. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/entries/logic-classical/>
7. Priest, G. (2008). *An Introduction to Non-Classical Logic: From If to Is* (2nd ed., Cambridge Introductions to Philosophy). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511801174
8. Agudelo-Agudelo, J.C. (2017). Translating Non-classical Logics into Classical Logic by Using Hidden Variables. *Log. Univers.* 11. P. 205-224. <https://doi.org/10.1007/s11787-017-0168-1>

9. Kosheleva O., Kreinovich V., Nguyen H.P. (2021) Why Some Non-classical Logics Are More Studied?. In: Kreinovich V., Hoang Phuong N. (eds) Soft Computing for Biomedical Applications and Related Topics. Studies in Computational Intelligence, vol 899. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-49536-7_5